

POVEZANOST JEZIKA I KULTURE U UČENJU STRANOG JEZIKA

Apstrakt: Ako između jezika i kulture postoji veza, onda se ona ne može zanemariti u procesu učenja stranih jezika. Kultura naroda čiji se jezik uči mora se obuhvatiti u učenju stranih jezika. Ovaj rad se bavi problemom značenja, problemom upotrebe jezika i ostalih ekstralingvističkim faktorima u nastavi stranih jezika.

Кljučне riječi: kultura, jezik, veza, problem značenja, upotreba jezika, ekstralingvistički faktori

Jezik se ne ostvaruje u vakuumu. On je vezan za čovjeka i ljudsko društvo. Jezik zavisi od sredine u kojoj se ostvaruje, od situacije u kojoj se dešava. Jezik je u veoma tijesnoj vezi sa situacionim kontekstom, a ovaj sa kulturom naroda. Sve to utiče na jezik, ali i jezik ima uticaja na poimanje stvarnosti. Povezanost između jezika i kulture je uzajamna.

Ako između jezika i kulture postoji veza, onda se ona ne može zanemariti u procesu učenja stranih jezika. Kultura naroda čiji se jezik uči mora se simultano obuhvatiti sa učenjem formalnih aspekata jezika. U nastavi stranog jezika radi se sa živim bićima koja, uz usvajanje svog maternjeg jezika, formiraju određene pojmove o stvarnosti koja ih okružuje. Jezici, međutim, različito segmentiraju stvarnost. Lingvisti su proučavanjem većeg broja jezika ovu pojavu među jezicima uočili i na razne načine objašnjavali. Pojedini od njih su u svom radu na deskripciji raznih jezika uzimali u obzir i ove ekstralingvističke faktore, a drugi su smatrali da jezike treba opisivati bez mentalnih kategorija ne negirajući inače njihovo postojanje.

Primijenjena lingvistika se ne opredjeljuje za određene lingvističke pravce, već iz lingvistike kao skupa većeg broja teorija uzima sve ono što je relevantno za nastavu jezika. Primijenjena lingvistika koristi mnoge rezultate lingvistike, među kojima važno mjesto zauzima saznanje da postoji veza između jezika i kulture naroda. Zbog toga se u nastavi ne može zaobići značenje; štaviše, neki lingvisti smatraju da značenje zauzima centralno mjesto u nastavi stranih jezika. Osim problema značenja, veza između jezika i kulture nameće i problem upotrebe jezika, a može se u nastavi odnositi i na neke druge, ekstralingvističke probleme.

PROBLEM ZNAČENJA

Blumfildova škola (Bloomfield) zanemarivanjem značenja postigla je u opisivanju jezika objektivnost koju nisu imale stare lingvističke škole. Zastupnici me-

tode, prema ugledu na Blumfilda, koji iz nastave isključuju značenja, morali su da se pomire s činjenicom da u normalnoj razrednoj situaciji takva metoda zahtijeva mnogo truda od nastavnika, mnogo vremena od učenika, a dovodi do mnogih nejasnoća i nerazumijevanja. Insistiranje na mehaničkom učenju cjelokupne jezičke građe ne može dovesti do onih rezultata kao u nastavi u kojoj se mehaničko učenje kombinuje sa drugim vrstama učenja, na primjer, analitičkim učenjem (učenje kroz uviđanje), što u jeziku implicira pridavanje većeg značaja značenju i određenu vrstu analize. Iako je učenik naučio izvjesne strukture, u metodi koja isključuje značenje, on nije mogao da prijeđe iz razredne situacije na normalnu komunikaciju u stvarnoj životnoj sredini¹, što svjedoči o nedovoljnom ili pogrešnom usvajanju receptivnih znanja.

Zbog ciljeva koje nastava jezika ima danas značenje se ne može zaobići u procesu učenja. Korišćenje jezika u komunikaciji znači poznavanje niza formalnih odnosa u okviru toga jezičkog koda i niza referenci koje oni imaju u ekstralingvističkim fenomenima. Distribucija formalnih relacija u odnosu na reference koje oni imaju u ekstralingvističkim fenomenima različita je u jezicima. Postoji velika opasnost da zbog ove razlike u distribuciji dođe do negativnog transfera iz maternjeg jezika u procesu usvajanja stranog. Zato značenje ima jedno od centralnih mjesta u nastavi stranih jezika.

UPOTREBA JEZIKA

Riječi u nastavi stranog jezika moramo upotrebljavati onako kako ih upotrebljavaju ljudi koji govore jezik koji učimo. Pogrešna upotreba riječi može dovesti do situacija:

- da do razumijevanja uopšte ne dođe,
- da uzajamno razumijevanje bude pogrešno,
- da se shvati šta je stranac htio da kaže, ali se u njegovoj upotrebi riječi osjeća „kulturni akcenat“,² jer se zbog negativnog transfera iz maternjeg jezika upotrebljavaju riječi na način koji Englezi nikada ne koriste.

Kada govorimo stranim jezikom, mi prenosimo upotrebu riječi iz maternjeg jezika svjesno ili nesvjesno, automatski koristimo načine izražavanja na koje smo navikli izražavajući se na maternjem jeziku kako bismo iskazali što želimo i na stranom jeziku.

Upotreba izraza, idioma i poslovice nas obavezuje na poznavanje kulture. U jezicima takođe postoje razlike i u kolokacijama koje se moraju poznavati kako bi se govorilo autentičnim jezikom.

Kada učenicima dajemo sinonime, moramo im objasniti u kojim lingvističkim kontekstima se oni upotrebljavaju i kako se lociraju.

¹ To jest, prelaz sa primarne na sekundarnu materiju, ili sa manipulativnih na komunikativne vježbe.

² Gladstone, J. R., 1969

Pored lingvističkog učenik mora da poznaje i kulturni kontekst. Ako učeniku ne objasnimo da razlika u jeziku nekad postoji zato što postoji razlika u kulturi koja je drugačija, nije ni bolja ni gora od naše.

Do prijateljske komunikacije će doći samo onda kada ljudi u komunikaciji imaju tolerantan stav prema govornicima. Ljudi se i u okviru jedne kulture razlikuju. Komunikativnost u društvu mnogo zavisi od toga da li smo spremni da razumijemo drugog, da se postavimo u položaj drugog, i da pokušamo da ih sagledamo i iz drugog ugla. Ljudi otvorenije komuniciraju onda kada u sagovorniku vide osobu spremnu da razumije i tuđe mišljenje, običaje i shvatanje vrijednosti. Osobe koje evaluiraju druge ljude prema svojim čvrsto utvrđenim standardima i postupke drugih mjere samo kao pozitivne ili negativne, a ne jednostavno kao drugačije od tih standarda, vrlo često nisu ni shvaćene ni omiljene u društvu. Opštenje s njima se izbjegava pa se komunikacija dovodi u pitanje. Zato svoje učenike upravo u nastavi kulture, učeći ih drugačijem načinu života, mišljenja i ponašanja, drugačijem shvatanju vrijednosti, možemo da naučimo tolerantnom stavu prema drugoj kulturi i ljudima koji žive u njoj. Osnovni stav nastavnika koji ga prenesi na učenike treba da bude da se strana kultura razlikuje od naše.

OSTALI EKSTRALINVESTIČKI FAKTORI U NASTAVI KULTURE

Gardner i Lambert (Gardner R. C i Lambert W. E., 1959,1965,1972) pisali su o motivaciji u nastavi stranog jezika. Nastava kulture umnogome utiče na povećavanje motivacije učenika, jer oni vole kulturne aktivnosti kao što su pjevanje, plesanje, drama, istraživanje te zemlje i njenih ljudi. Nastava kulture ne samo da povećava interesovanje učenika za određenu zemlju već i njihovu motivaciju. Kada nastavnici stranog jezika upoznaju svoje učenike s kulturom te zemlje, njihovo interesovanje raste i ti su časovi mnogo interesantniji od tradicionalnih gdje se ne govori o kulturi.

Kulture se razlikuju i po tome kakve kinestetične obrasce upotrebljavaju u komunikaciji. Pek kaže da „Kinestatično ponašanje čini dio kulturnog konteksta, pa je, prema tome, relevantno za nastavu jezika³... Ako gestovi lica dodaju nešto od značenja verbalnoj informaciji, onda nema razloga da nastavnik u razredu ne koristi njihovo poznavanje... Danas se vizuelni elementi mnogo koriste u nastavi. Na takvim kursevima gest mora da igra važnu ulogu kao dio procesa kontekstualizacije“.

ZAKLJUČAK

Nastava kulture neosporno čini integralni dio nastave stranog jezika. Ako postoji veza između jezika i kulture, onda predavajući jezik moramo predavati i kulturu. U nastavi se ne može zaobići značenje, koje zauzima centralno mjesto u

³ Peck, C.W., 1966/67, p. 137.

nastavi stranih jezika. Osim problema značenja, veza između jezika i kulture nameće i problem upotrebe jezika, a može se u nastavi odnositi i na neke druge, ekstralingvističke probleme.

LITERATURA

Gladstone, J.R., (1969). **Language and Culture**, „English Language Teaching“, V 23:2

Gardner, R.C., and Lambert, W.E. (1972). **Attitudes and motivation in second language learning**. Rowley, Mass.: Newbury House.

Kramsch, C.(1998). **Language and Culture**. Oxford: Oxford University Press.

Lado, R.(1957). **Linguistic Across Cultures**. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Peck, C.W., **A Contrastive Study of English and Italian Gestures**, work presented for diploma in Applied Linguistics at the University of Edinburgh, 1966/67, p. 137.

Tijana Vasiljević-Stokić

CONNECTION BETWEEN LANGUAGE AND CULTURE IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Summary: If there is a connection between language and culture then it cannot be neglected in the process of teaching foreign languages. Culture of the people whose language is being learned must be taught together with its language. This paper deals with the problem of meaning, problem of language use and other extralinguistic factors in teaching foreign languages.